

דמעת אלוהים באודסה

א

סבלים אחרונים ירדו במרוצה מן הרכבת שהחלה לנוע לאיטה. הרכבת יצאה מתחנת ירושלים-אל-קודס בצפירות עזות. הטרמינל התרוקן והתמלא חליפות כבית הלוויות בימי כולרה. הרציף התמלא עשן סמיך של גזרי עץ שרופים מהול באדים לבנים של קיטור. תיירים בחליפות לבנות ובכובעי שעם קולוניאליים נפרדו זה עתה מעיר הקודש בנפנוף מטפחות לבנות, שדמו לדגלי כניעה של הסולטן העות'מאני לאימפריה הבריטית, שהשמש אינה שוקעת בה לעולם. ערב רב של נוסעים, חלקם חבושים תרבוש אדום וציצית שחורה מתבדרת מאחוריו, חלקם ב'כאפיות' על ראשם. יהודים ספרדים לבושים 'קומבז' מפוספס וטורבאן על ראשם. אברכים של משי ממאה שערים בשחורים נראו כלהקת פינגווינים, שנקלעה לעיר הקודש. בפרידה יש קורטוב מטעמו המר של המוות, כי מי ידע – האם הנפשות הנפרדות עתה עוד ישובו וייפגשו עם יקיריהן, שהותירו אחריהן בעיר שהמוות מושל בה.

מנהל התחנה, עב בשר, לבוש במדי אדמירל הצי הטורקי, שנשלח לכבוש את מלטה, ושב לאיסטנבול והכריז בחזה נפוח: "מאלטה יוק", אין מלטה". מנהל התחנה שרק עד שלחיו התנפחו ככדור פורח אדום. דיליז'אנסים רתומים לסוסים ואוטובוסים זעירים, שזה לא מכבר הגיעו ארצה, המתינו לנוסעים בפתח התחנה. כל רכבת שיצאה ליפו הותירה מאחוריה שברון לב של בעלי הדיליז'אנסים, שפרנסתם הלכה ונשמטה מידם. העגלונים, ותיקי התחבורה בין ירושלים ליפו, הבינו אל נכון כי זמנם עבר וזמנים חדשים בפתח. הרכבת והאוטובוס השליכו את הדיליז'אנסים אל גרוטאות ההיסטוריה. היכן הימים שבהם גבו העגלונים מחיר מופקע ועוד דרשו בעזות מצח מן הנוסעים לדחוף את העגלה במעלה 'באב אל ואד'.

חיילים טורקיים, נושאי רובים מכודנים הורידו זה עתה מקרון הרכבת 'פ'ראר', עריק שברח משירותו הצבאי, שירות קטלני בחולות סיני, שם חפרו תעלות וסללו מסילת ברזל להובלת גייסות במלחמה ההולכת וקרבה לשערי ירושלים. כדי להטעות את לוכדי העריקים והמשתמטים היו שהתחזו לנשים ועטו רעלה שחורה, שרק רשת דקה מאפשרת להם לנשום ולראות במטושטש את ידם הקשה של הלוכדים שיצאו לציד. כוהני-דת משוחררים מגיוס ועל כן רבים מתחזים לכהני דת. המוסלמים שהדביקו ללחייהם זקן מהודר ותקעו תרבוש אדום לראשם התחזו למופתי הירושלמי. הנוצרים לבשו גלימות שחורות והתחזו לכמרים. יהודים התחזו לחכם באשי, הראשון לציון. הם לבשו קומבז מפוספס שהסתתר מתחת לגלימה רקומה בזהב, חגרו אבנט רחב למותניהם ולראשם חבשו מצנפת של כומר קופטי.

להשלמת התדמית הדביקו על לחייהם זקן צחור, שיורד על-פי מידותיהם. לוכדי העריקים, כציידיים מיומנים, קלטו במבט אחד את המתחזים והמזייפים שניסו להערים עליהם ולא הקדימו ושימנו את כף ידם בבישליק – בקשיש עובר לסוחר. עריקים ומשתמטים שנחשפו ולא שילמו דמי לא יחרץ הולקו על גבם החשוף בצליפות מגלב שורקניות ונחבשו ב'קישל' שבשער יפו. עריקים נתלו על עמוד תלייה מאולתר בפתח הקישלה או בשער יפו.

ב

מיכאיל יוסיף איונוביץ, הנזיר האורתודוקסי בכנסיית השילוש הקדוש שבמגרש הרוסים, ליטף את תלתלי הכסף שבעורפו והטיף למעט הצליינים הרוסיים שעדיין נותרו בירושלים: "דְּרִגִּי דְּרִוּזָּה, למרות המלחמה והסבל, הרעב והמגיפות, עדיין נולדים תינוקות בירושלים, זאת עדות ברורה, כי לא ניחם אלוהים בעשותו את האדם. בצו האל בני אדם מולידים תינוקות גם בימי מלחמה ורעב. נתפלל שהאל ייתן חיים לכל באי העולם הזה".

גבריאל הציץ מפתח הכנסייה אל באי המיסה. צעיר בן עשרים וחמש, חסון ושרירי, בנוי לתפארת, שוחר תגרות ומרחיק מעצמו אנשי זדון ביד ברזל. הוא היה פטור מגיוס בזכות הדרכון הרוסי שרכש מוואסילי ניקולאייב, הקונסול הרוסי, תמורת מטבע זהב מבהיק של חמישה רובלים, מעוטר בראשו המזוקן של הצאר ניקולאי השני. פטפט קל ברוסית ומטבע זהב שכנעו לכאורה את הקונסול כי גבריאל הוא 'משלנו', רוסי מבטן ומלידה. יוסף, בעל המספרה המודרנית בפתח חצרו של המומר פיינגולד שבשערי נחלת שבעה, עיצב לגבריאל זקן ושפם של בן אצולה רוסי, החייט הפולני צ'צ'יק תפר לו חליפה של אציל רוסי וגם רובשקה עם צווארון רקום. רובן הסנדלר משכונת הבוכרים תפר לו מגפי עור של בעל אחוזה רוסי. הצלם הארמני קירקויאן הנציח את המשפחה בפוזה רצינית ומכובדת בצילום פספורט מרשים. גבריאל, מזל-טוב רעייתו, בת היישוב הספרדי הישן בירושלים מדורי דורות, וחנה התינוקת שבחיקה זכו להיות רוסים בהינף חתימה וחותמת. מעתה ואילך הם היו רשומים בדרכון כגוספדין אלכסנדר אלכסנדרוביץ וגוספז'ה סבטלנה פבלובנה ובתם בת השנה לָנָה.

כל ירושלים ואולי כל ארץ ישראל דיברו באותם ימים על הבוכרים שעשו חיל במסחר ובתעשייה והיו לעשירי העולם היהודי. הם בנו לעצמם ארמונות ומעונות קיץ מרווחים מרחיבי דעת ומאווררים, עם חצרות ובהם נטועים עצי שקד, חרוב, אגס, שקד ורימון ועצי סרק – ברוש, פלפלון, איקליפטוס. במרכז החצר בור מים גדול, שהמרזבים שעל הגגות אדומי הרעפים הזרימו לתוכם מי גשמים. היו ששלשלו חבל ודלי קשור בקצהו ושאבו מים בששון והיו שהניעו את משאבת היד העשויה ברזל מוצק ומראה לה כשל חתול שחור. הניפו את זנב החתול ומפיו בקע סילון מים חיים.

"בוכרה היא ארץ זבת חלב וזהב", אמרו יודעי דבר שהפרוטה אינה מצויה בכיסם. בעוד שתושביה של ירושלים חיו על 'חלוקה' – הבוכרים העשירים חיו חיי מלכים – אכלו ושתו ללא חשבון וכרס גדולה של בעל מעמד הלכה לפנייהם.

הפיתוי להתעשר מהיום למחר גדול היה בעיניו של גבריאל, שבעורקיו זרם דם של הרפתקן, שמחליץ את ראשו ממקום שחכמים ממנו אינם נכנסים אליו. הוא ביקש לנסות את מזלו בבוכרה שם, לפי השמועות העקשניות, הבתים מצופים זהב והרחובות סלולים באריחי כסף והעצים מניבים מטבעות של זהב טהור עם דיוקנו המזוקן של ניקולאי השני ויהלומים ומרגליות נוצצים כאור החמה על כל עץ ושיח. לארץ הזהב ביקש להגיע. הוא נטל את מזל-טוב, הספרדייה הקטנה שלו, ואת בתו חנה היפהפייה, שעדיין לא מלאה לה שנה, ויצא איתן לבוכרה.

ירושלים הלכה והתרחקה. הרכבת התפתלה בנחל שורק וכבשה לה נתיב. באוויר עמד ריח של שדות ירוקים ואוויר צח, הרחק מזוהמת העיר שבין החומות. ריחות גרניום, רוזמרין וזעתר מילאו את הנחיריים. פרחי בר צהובים, סגולים ואדומים שימשו תפאורה. ציוץ ציפורים וצווחות טורפים התמזגו עם צפירות הרכבת ושקשוק הגלגלים. מסילה באורך 87 ק"מ ו-176 גשרים הפרידו בין ירושלים ליפו – השער לעולם ולחופש.

מזל-טוב, אישה צעירה בת ארבע-עשרה בסך הכול, הייתה נרגשת מנסיעתה הראשונה ברכבת. כילדה היוצאת לראשונה למסע ברכבת הצמידה את שפתיה ואת לחייה לזוגית חלון הרכבת עד שהיו לגוש בשר מרוח. היא נשאה בזרועותיה את חנה התינוקת בת השנה. ילדה צחת עור בעלת עיני אימרגד ירוקות כעיניה של אמה. נראה שחלב האם השופע משדיה המלאים מזן אל זן עיגל את פני הקטנה וטבע שתי גומות צוחקות בלחייה שהשתלבו היטב עם עיניה הזורחות. היא צרחה כשגבר עליה הרעב או למשמע צפירות הרכבת, אך לרוב שמחה הייתה וצחקנית ושעשעה את המוז'יקים – הצליינים הכפריים, שחזרו לכפריהם ברוסיה עם פנסים ובהם אש הקודש שהביאו מירושלים לקהילותיהם. הצליינים נעצו עיניים אוהדות בתינוקת אך המוז'יק השתוי שישב מולם לא הפסיק לנעוץ מבטים חומדים במזל-טוב, בעיקר כשחלצה שד להיניק את התינוקת חנה. היא השפילה מבטה כדי לא להיתקל בו. לבסוף גם פצה פה: "דבושקה, יש לך בת יפה, אבל את יפה שבעתיים", החניף הצליין. דמו של גבריאל געש. מי החצוף שידבר על אשתו. הוא ניסה להשתיק את הרוסי השתוי כלוט: Ты говоришь ерунду! (אתה מדבר שטויות!).

"ייבריי (יהודי)", התפרץ עליו המוז'יק, ממתי אתה בן לרוצחי האל נעשית רוסי? זָקן רוסי וחליפה רוסית לא יעשו אותך רוסי. ביפו אני כבר אסגיר אותך לגוברנאטור של יפו ואקח

לעצמי את אשתך היפה. גבריאלי הבין כי צרה צרורה מחכה לו ביפו. לאחר מחשבה קצרה החליט לפעול. "אני נולדתי בפלסטינה, אבל אבות אבותיי נולדו ברוסיה. למה לנו להתווכח?", אמר גבריאלי ברוסית במבטא ארצישראלי, לתדהמתו של הרוסי.

הגשם טפטף לאיטו וליקק את זגוגיות החלון. הצפירות שחזרו ונשנו העירו את התינוקות שפקחה זוג עיניים ירקרקות גדולות, הביטה שמאלה וימינה ופרצה בבכי. מזל-טוב נשאה אותה בזרועותיה וקירבה לפיה של הפעוטה את פטמת השד. היא הייתה אם צעירה, נערה שהקדימה להבשיל, דקת גוף אך שדיה מלאים מזן אל זן. התינוקת מצצה בקול ועצמה את עיניה עד לצפירה הבאה של הרכבת.

'עוד שעתיים-שלוש נגיע לנמל יפו. הלילה נלון באכסניה היהודית 'דאר אל יהוד' שהקים אג'ימאן, שר האוצר היהודי של הסולטן. בבוקר נגיע לנמל, נלון שני לילות באכסניה של אג'ימאן וביום רביעי נעלה לספינת קיטור רוסית, היוצאת מנמל אלכסנדריה, מגיעה ליפו, משם ממשיכה לבירות, איזמיר, איסטנבול ודרך הים השחור מגיעה לאודסה.

באפיסת כוחות הגיעה הרכבת לתחנת יפו. גבריאלי נשא על כתפו ארגז עץ גדול ובו המטען, מזל-טוב נשאה את חנה התינוקת שהביטה לכאן ולכאן כמגלה עולם חדש. הים התיכון היה כחול וצלול והשמים השתקפו במימיו הרגועים. בעיר הנמל יפו החיים עדיין רגועים אך הגחלת לוחשת מתחת לשטח והיו כבר חששות שסופם של העות'מאנים הולך וקרב. הים התיכון היה פרוס לנגד עיניהם תכול ונעים ורק אדוות שטו על פני המים. באופק עמדו אוניות שפרקו והעמיסו סחורות ויש שהמתינו לנוסעים אל מחוזות מרוחקים. חמישה קווי ספנות מבירות ואלכסנדריה הגיעו למימיה של יפו. מרבדים של פרדסים ובוסתנים חבקו את יפו ממזרח. מן הפרדסים עלה ניחוח הדרים שבהם פרחו זני השמוטי והוולנסיה, ששווקו לאירופה תחת המותג JAFFA.

"בעזרת השם, שם בבוכרה נהיה עשירים מופלגים וקודם שנשוב ארצה ארכוש למענך צמידים, ענק ועגילים עשויים זהב בוכרי צהבהב. אומרים כי בבוכרה שיניהן של הנשים מצופות זהב טהור. מרפאי השיניים הם בראש וראשונה צורפי זהב. גם שמלות משי פרחוניות אקנה לך ובית יפה אבנה לך בירושלים שלנו".

צליינים רוסיים, שאף הם חיו לבוא הספינה היוצאת לאודסה למחרת היום, התלהבו מיופייה של התינוקת חנה בקריאות 'קרסי'ביא קו'קלא', בובה יפה. מזל-טוב רחצה את פניה של חנה במשיכת כף יד מעלה ומטה כ'סגולה נגד עינם הרעה של המוז'יקים הרוסים'. הרוכלים הערבים בזו למוז'יקים הרוסיים, שקמצנים מהם לא היו בכל ארץ ישראל מאז ימי הכנענים. הם הביאו עמם את מזונם – צנימים ושומן חזיר. תמורת ח"י רובלים הם נסעו על סיפון ספינה לארץ ישראל וכבוד גדול לא הביאו. מכל עבר נשמעו טענות על מסעות הקודש של

האיכרים הרוסיים ששתו וודקה בלי חשבון. בעיר הקודש הסתובבו צליינים שיכורים, הוללים ללא גבול שפגעו בצניעות למורת רוחם של הנזירים ותושבי ירושלים החסודים.

הסוורים בעלי השרנואל נשאו בזרועותיהם השריריות את מזל-טוב החובקת את חנה הקטנה. הם עברו את המשברים ואת הנחשולים בינות לסלעי המגור בדרכם לאנייה. מלחי האוניה הפנו את גבריאלי, מזל-טוב והתינוקת חנה אל הסיפון העליון, שכבר היה מלא מפה לפה בצליינים רוסיים שחזרו לארצם עם אש הקודש שאותה הבעירו בכנסיית הקבר בחג הפסחא. השמש יקדה מעל ראשי הנוסעים שביקשו לחסוך בעלות הנסיעה וויתרו על מגורים בתא נוסעים. הסיפון העליון היה עמוס בארגזים של תפוחי זהב עם החותמת JAFFA. כמה מן הארגזים כבר נפרצו ותפוחי הזהב עברו מיד לפה והמיץ המתקתק נזל לכל עבר.

התינוקת שובבה את נפשם של הצליינים שהביטו בזוג העיניים הכחולות שהתחרו במימי הים התיכון התכולים וחזרו על הביטוי КРАСАВИЦА КУКЛЯ – בובה יפה. מזל-טוב שטפה מזמן לזמן את פניה הצחים של התינוקת כדי להסיר מעליה עין רעה. השמש יקדה והסיפון בער. 'אל תתלונני מזל-טוב. יש לנו מזל שלא יורד גשם. "אני חושש לא רק מהגשם אלא מנפילת כדורי ברד קטלניים. אומרים כי כאן יורדים כדורי ברד בגודל של כדורי ברזל בתותחי נפוליאון. כדורי הברד יורדים בעוצמה רבה וגורמים לחורבן ולהרס. הם מנפצים גולגולות. אלוהים ממטיר אבני קלע משמים כדי למחוץ את כל יצוריו. הברד שהמטיר אלוהים על המצרים לא היה בגודל של גולגולות נגד כאב ראש, אלא כדורי ברד ענקיים שניפצו גולגולות והרסו בתים. הים השחור שאליו נגיע בקרוב נוצר מן המבול הגדול של נוח הצדיק בדורו. לא היה מבול גרוע ממנו בתולדות האנושות. ארבעים יום וארבעים לילה של שיטפון מלווה במכת ברק איומה. כל אותה עת כדורי ברד בגודל אגוזי קוקוס ניפצו ראשים ומחצו את כל העומד בדרכם".

בפתחו של הים האגאי, ארובת האונייה פלטה עשן שחור שזיהם את דרכי הנשימה ולכלך את פני הנוסעים. צפירותיה באו להזהיר מפני אוניות מתקרבות בתוך ערפל הבוקר שחסם את שדה הראייה. מזל-טוב אימצה את חנה אל שדיה ועטפה אותה בשמיכה קלה. החלב זלג על שפתיה של חנה שעצמה ופקחה את עיניה חליפות. גם כשלא ינקה שפתיה התכווצו והתרחבו בתנועת מציצה אין סופית. רעמים רחוקים בקעו מן השמים האפורים. הם התגלגלו בצרורות כמו חודשה מלחמת הארמדה הספרדית בצי הבריטי. הבזקים של ברקים הלכו וקרבו כמו חיה קדומה המבקשת לבלוע את האונייה על נוסעיה. גלי הים איבדו כל רסן. אוניית הקיטור עלתה הרים וירדה בקעות ודמתה לקליפת אגוז למרות גודלה. הים

האגאי אינו יודע רחמים. לא מעט אוניות טמונות במעמקיו. אוצרות תבל לצד שלדים מחכים לגאולה. ספני האוניות השליכות גוויות המתים מאכל לדגים שחיפשו טרף.

"לא איכפת לי למות," יבבה חנה, "אבל אלוהים, בבקשה ממך, שמור לי על חנה'לה הקטנה והמתוקה שלנו. אם נגזר עלינו למות מוטב היה שנמות בירושלים וניקבר בהר הזיתים לצד אבותינו".

"ממש כך, כל מי שימות באונייה הזאת המלחים ישליכו את הגווייה שלו מאכל לדגי הים. הסערות והסופות מספקות מזון בשפע לקניבלים המשייטים במצולות הים", אמר גבריאלי.

נוסעי הסיפון העליון היו רטובים עד לשד עצמותיהם מגשמי הקיץ שירדו. הנוסעים נצמדו על מעקה האונייה והקיאו את נשמתם. פניהם היו ירוקים וחיוורים. הצליינים זעקו: "הוי מריה! הוי יוזס כריסטוס - הצילו! אש הקודש הצילי אותנו!" גבריאלי ציטט מספר יונה, שאותו זכר מהפטרת מנחה של יום הכיפורים: "וְהָיָה הַטִּיל רוּחַ גְּדֹלָה אֶל הַיָּם וַיְהִי סֶעַר-גָּדוֹל בַּיָּם וְהָאֹנִיָּה חֲשָׁבָה לְהִשָּׁבֵר... וַיִּחְתְּרוּ הָאֲנָשִׁים לְהִשָּׁבֵר אֶל-הַיָּבֵשָׁה וְלֹא יָכְלוּ כִּי הָיָה הַזָּרָח וְסֶעַר עָלֵיהֶם..."

"אני מוכן להקריב את חיי. לקפוץ אל הכרישים ולהיות מאכל לדגים ובלבד שאת וחנה תשרדו ותצאו בשלום..ואני מתפלל גם לשלומם של הצליינים הרוסיים שיחזרו לביתם בריאים ושלמים".

מזל-טוב התעטפה בשמיכת צמר באחת מפינות הסיפון העליון והצמידה לגופה את חנה הקטנה. אין יודע מי סיפק חום למי. חנה עם אפה הנוזל או מזל-טוב ששיעול כבד פרץ מגרונה. הברד התחדש. כדורי ברד בגודל של אשכולית התנפצו על הסיפון. פה ושם נשמעו זעקות של נפגעים. כדורי ברד נחתו בעוצמה רבה על הסיפון וניפצו את כל שעמד בדרכם. זעקה חדה פרצה מפי חנה התינוקת, אך מייד הייתה דממה. חנה מתה במקום.

"גבריאלי", לחשה מזל-טוב, "הילדה שלנו מתה. הלוואי ואני הייתי מתה".

"תשתקי ואל תוציאי הגה. תמשיכי לחבק את התינוקת כאילו את מניקה אותה. אם יבחינו המלחים או הנוסעים בילדה המתה הם יצוו להשליך אותה לים, מאכל לדגים".

"איך אימא יכולה לחבק את ילדתה המתה?", לחשה מזל-טוב, "כל החזה שלי טבול בדמה של הילדה".

הלילה ירד על הים האגאי. נדמה היה שהסערה שככה. המלחים עלו לסיפון וחיפשו הרוגים ופצועים. מוז'יקים שקיפחו את חייהם הושלכו לים. "יש עוד הרוגים?" שאלו הספנים ולא קיבלו מענה.

בבוקר זרחה השמש והשמים היו צבועים בתכלת שקופה כאילו לא היו דברים מעולם. הספינה נכנסה למיצרי הדרדנלים בדרכה לים השיש. משמאלם חצי האי גליפולי ומימנם אסיה הקטנה. משני צידי הדרך נוף של גבעות. המוז'יקים הרוסיים יצאו מפינותיהם ופנסי הפסחא עדיין בידם. הם ישבו על הסיפון וניסו להתחמם וליבש את בגדיהם הרטובים. על הסיפון הצטברו ערימות של כדורי ברד שהתגבשו לערימות קרח.

"איפה הילדה החמודה שלכם?", שאלו את גבריאל כמה מן הצליינים.

"אשתי והילדה שתיהן חולות והן ישנות. כל הלילה הן לא עצמו עין. רק באודסה נוכל לנשום לרווחה". המוז'יקים הרפו מהן והדליקו את הסמור להכנת תה.

גם הבוקר הסתובבו אנשי הצוות על הסיפון העליון וחיפשו גוויות של נפגעי הברד מליל אמש. עד מהרה נתגלה זוג מוז'יקים זקנים, שמצאו את מותם במכת הברד. הם הובלו לקצה הסיפון. כומר פרבוסלבי ערך בחיפזון מיסה לנשמתם של המתים והגופות הושלכו אל הים מאכל לדגי הים ולעופות הטורפים שהתעופפו כצל מאחורי האונייה.

"מזל-טוב, המוז'יק השיכור שנטפל אלייך ברכבת שכוב בחרטום האונייה. אני חושב הוא מת".

"אלוהים יכול לקחת את הרשעים האלה, המביאים צער לעולם אבל למה את חנה'לה שלנו, תינוקת שלא עשתה רע?"

הספנים הכריזו ברמקול יד דמוי משפך: "כדי למנוע מגיפות באונייה יש להודיע מייד על כל נפטר ונפטר. עלינו להיפטר מן המתים מייד לבל תתחולל כאן מגיפת כולרה. אם נגלה מתים מוסתרים נעניש את המשפחה בכל חומרת הדין ונטיל עליה קנס כבד והמתים יושלכו לים ללא טקס".

בלילה הבא עטף גבריאל את גוויית הילדה בתוך גושי ברד לבל תצחין. בבוקר מזל-טוב נטלה את הילדה לחיקה כמו ביקשה להניק אותה. שדיה היו עמוסים חלב וגודש החלב שביקש לו מוצא גרם לכאב עז ובלתי נסבל. מזל-טוב חלבה את שדיה ונתנה לחלב לזרום לתוך חיתול בד כדי להקל על מצוקתה.

הבוקר הושלכה גוויית המוז'יק לים ללא טקס. בצפירות מחרישי אוזניים ובעשן מחניק שהיתמר מן הארובה יצאה האונייה מים מרמרה, הלוא הוא ים השיש, שחיבר בין טורקיה האסייתית לטורקיה האירופית. לא מכבר חלפה על פני איי הנסיכים ואיי מרמרה, שמחצבות השיש שלהן ניצבו כפסלים אדירים. מיצר הבוספורוס חשף לאור השמש את מגדליה וארמונותיה של איסטנבול, בירת האימפריה העות'מנית, שידעה חוליים ועמדה

לפני אובדנה. כמשמר כבוד לאנייה ניצבו בשתי גדות הבוספורוס אַנְאדוֹלוּ הִיסְאָרִי ורוֹמָל הִיסְאָרִי – שתי מצודות שהגנו על איסטנבול. הים השחור בא לבשר לזוג הצעיר כי אודסה הולכת וקרבה. כאן תובא חנה למנוחת עולם רק אם יצליחו להסתיר את עובדת מותה.

הים השחור נפתח בפניהם והילדה המתה עדיין טמונה בזרועות אימה, שמבקשת לזעוק ולקרוע שבעה רקיעים ואינה מעזה לעשות זאת. לא אחת רוצה הייתה לחבוק את התינוקות ולקפוץ איתה מעבר למעקה הסיפון אל מותה, אבל אהבתה לגבריאֵל מנעה בעדה לשלוח יד בנפשה.

חנה הקטנה קפאה בלילות והפשירה בחום היום. בלילות חיבק גבריאֵל את מזל-טוב בזרועותיו החסונות והרעיף על צווארה נשיקות נחמה. בכיים החנוק ודמעותיהם המלוחות נמהלו אלו באלו. תחושה של אסון כבד מילאה אותם מבלי יכולת למצוא נחמה בבכי ובזעקה. שתיקה רועמת מילאה את ליבם.

"אני אוהב אותך מזל-טוב. עוד יהיו לנו בנים ובנות וכשנרצה לצחוק נצחק בקול וכשנרצה לבכות נבכה בקול. את זכות הזעקה אף אחד לא ייקח מאיתנו. רק שלא ישליכו את חנה שלנו לים", לחש.

"הלואי והייתי מתה והיו זורקים אותי לים מאכל לדגים. אני מרגישה שנשמתי פרחי ממני. אני נושמת אבל אני לא חיה. הלואי ויכולתי לצעוק. אני רק מנשקת את הגווייה הקטנה של חנה וסוחטת את השדיים המלאים חלב".

ג

באור ראשון הטילה האונייה עוגן בנמל אודסה. אט אט ירדה מזל-טוב בכבש האוניה, נושאת את חנה המתה ובעקבותיה צעד גבריאֵל ועל כתפו ארגז המטען. בצעדים מדודים יצאו השניים מן הרציף, ויצאו אל אודסה עיר ואם בישראל. משדרכו רגליה על אדמת אודסה פרצה זעקה חדה מגרונה של מזל-טוב בעברית: "איפה אתה אלוהים? למה לקחת את נשמתה של חנה שלי", הייתה זו זעקה חנוקה שנבלמה במשך כמה יממות. גבריאֵל נטל את התינוקת המתה מידיה של מזל-טוב, הניח אותה על רצפת המדרכת וכיסה אותה בשמיכה. מכל עבר התקהלו בני אדם למשמע זעקותיה ובכייה על רציף הנמל באודסה. "שלוש יממות חיבקתי את ילדתי המתה כאילו היא חיה ונושמת, כדי שלא ישליכו אותה מאכל לדגים", התייפחה. בעיר ששליש מתושביה היו יהודים עד מהרה נמצאו אוזניים קשובות לזעקותיה. עד מהרה הגיעה עגלת המתים של 'חברה קדישא גמילות חסד של אמת דק"ק אודסה'. הקברנים המיומנים הניחו את הגווייה הקטנה על עגלת אלונקה ולצידה הניחו את ארגז המטען. גבריאֵל ומזל-טוב צעדו אחר העגלה בצעדי אבל כבדים. כמה קבצנים וקבצניות יהודים נגררו אחריהם וקשקשו בקופת צדקה. גבריאֵל אמר קדיש ואיש

חברה קדישא אמר אשכבה. משורר תימהוני, קטן קומה ושדוף כילד, התקרב מבין המצבות וזעק בעברית ליד תלולית הקבר הזעיר: "אמרי לי אימא, זה נכון מה שסבא הזקן סיפר, כי על יד אלוהים מונח גביע וכשאנו סובלים הוא נאנח, מרחם ומזיל דמעה? האם משיח באמת יבוא כאשר הגביע יתמלא? ... או שגביע אלוהים הוא ללא תחתית? ואולי מתייבשות הדמעות שם בגביע? רחם-נא אלוהים צרף לגביע שבידך גם את שתי הדמעות האלה הנוצצות כיהלומים".

מוכרת פרחים קשת יום נטלה ורד מתוך הזר שבידה והניחה על הקבר הטרי.

"ביקשנו את מזלנו הטוב בעולם הגדול ובתמורה הבאנו את בתנו הבכורה לקבורת עולם בנכר", התייפחה מזל-טוב, "אין לנו כסף להקים מצבה על קברה".

"מזל-טוב, נס גדול קרה לנו. הבאנו את חנה שלנו לקבר ישראל. משורר שר על קברה ומוכרת פרחים הניחה פרח על קברה. נישאר כאן באודסה עד תום שבוע האבל. נגור בבית התמחוי שלייד בית הכנסת ובתום שבוע האבל נתעשת וניסע לאלכסנדריה במצרים, שם נשרוד עד תום המלחמה. מקומנו בירושלים ולא ברחובות ניכר מרוצפים באריחי זהב, שם נוליד ילדים ונזכור את בתנו הבכורה".